

SLOVENSKI UČITELJ

GLASILO SLOVENSКИH
KRŠČANSКИH UČITELJSКИH
IN KATEHETSKИH DRUŠTEV

Bogu srce
mladini ljubezen
domovju zvestobo

L. XVIII. ♦ 1917 ♦ ŠTEV. 10.

Vsebina:

Slomšek in sedanja doba. Ljudmila Bajec	193
Vojna in mladina	198
Zavetišča. A. Č.	199
Pouk slaboumnih otrok. Anica Lebar	201
Geometrijsko oblikoslovje. —a—	202
Listek:	
Iz zapiskov mojega potovanja po fronti. V. Č.	205
Abstinenčni kotiček:	
Učitelj kot vojak. M. Kalan	207
Prvo zborovanje nemških katoličanov za brezalkoholno mladinsko vzgojo	207
Pouk o alkoholizmu	208
Katehetski vestnik:	
Katehetsko gibanje	209
Katehetske beležke	210
Zgledi, uporabni pri katehezi	211
Učiteljski vestnik	212
Vzgoja	214
Raznoterosti	215

»SLOVENSKI UČITELJ« izhaja sredi vsakega meseca. Celoletna naročnina 4 krone. (Naročnina in članarina za »Slomškovo zvezo« 5 K; naročnina in članarina za »Društvo slovenskih katehetov« 5 K; naročniki, ki so člani obeh društev, plačajo 6 K.) Spisi in dopisi se pošiljajo uredništvu do 4. vsakega meseca. Reklamacije, naročnino, dopise sprejema uredništvo »SLOVENSKEGA UČITELJA« V LJUBLJANI.

Urednika: A. ČADEŽ, katehet v Ljubljani, in FR. JAKLIČ, nadučitelj, drž. in dež. poslanec. Oblastem odgovoren IVAN RAKOVEC. Tisk Katoliške tiskarne.

SLOVENSKI UČITELJ

GLASILO SLOVENSKIH KRŠČANSKIH UČITELJSKIH IN KATEHETSKIH DRUŠTEV. ■ LAST „SLOMŠKOVE ZVEZE“ IN „DRU-

ŠTVA SLOVENSKIH KATEHETOV“.

L. XVIII.

V LJUBLJANI, DNE 15. OKTOBRA 1917.

ŠTV. 10.

Slomšek in sedanja doba.

(Referat gđe. Ljudmile Bajec na zborovanju »Slomškove zveze« za kočevski okraj pri Sv. Gregoriju.)

Živimo v izredni dobi. Že čez tri leta divja bojna vihra od vzhoda do zahoda, od severa do juga Evrope, in še ni videti določnih znamenj, napovedujočih konec svetovnemu klanju.

Doba izrednih poizkušenj nalaga tudi učiteljstvu posebne naloge pri vzgoji in pouku. Vojna nam narekuje, kako vzgajamo in poučujemo izročeno nam mladino, da bo mogla sedaj in po vojni nositi nova težka bremena.

Kako naj vzgaja in poučuje učiteljstvo cvet naroda, — kakor tako radi imenujejo naše gojence — o tem se je po raznih strokovnih listih že mnogo razpravljalo. Zato naj v tej razpravi oživim v spominu samo nekatere tudi za današnjo dobo veljavne migljaje in navodila našega vzornika, največjega slovenskega pedagoga Slomška.

Ako prebiramo njegove spise, zlasti one, ki so namenjeni učiteljstvu in vzgojiteljem, opazimo z velikim zanimanjem, kako se njegovi vzgojslovni in didaktični nauki kot nalašč prilegajo sedanji razburkani dobi. Zdi se mi, da je dolžnost zlasti nas Slomškarjev, da si jih v spominu obnovimo ter se po njih tudi ravnamo.

(Zaradi kratkega časa, ki mi je bil odločen za sestavo tega referata, mi je bilo nemogoče pregledati vse tozadevne Slomškove spise; zato sem uporabila le par knjig, ki so mi bile slučajno na razpolago, vsled česar je tudi to moje delo več ali manj nepopolno.)

I. V prvi vrsti nam Slomšek na srce polaga v z g o j o m l a d i n e, ko pravi: »Skrbi, da bo tvoja šola za življenje, ne pa za šolsko klop; prizadevaj si svoje šolce za Boga, za vse pošteno in blago oživiti, ne pa jim zadušiti dobre nazore. Branje in pisanje je le lupina, jedro pa krščanska omika in zlahtno srce.« In na drugem mestu beremo: »Privedimo mladino že v šoli do tega, da spozna svoj poklic, da bo živela ne toliko zase, marveč za kraljestvo božje, da bo zatirala grdo sebičnost — to hudobno gospodinjstvo sedanjega sveta — ter se vnemala za lepo krščansko ljubezen do bližnjega, ki je mati prave sreče, mati stanovitnega veselja.« — Ali ni s temi besedami Slomšek zadel naših samopašnih časov? Smo li čutili že kdaj prej tako zelo, kaj je egoizem? Ni-li danes na tisoče ljudi, ki so

sami sebi vzor? »Da imam le jaz, da je le meni dobro,« govori sebičnež. Koliko ljudi trpi pomanjkanje in lakoto zaradi takih sebičnežev!

Kako je tu na mestu zgled dobrega učitelja, ki po svojih močeh rad pomaga revežem, rad svetuje, rad tudi daruje za vojne namene. Morda se svojemu bližnjemu na ljubo odreče celo dovoljeni zabavi, lepotičju, si izvoli skromnejšo obleko. Kako govori Slomšek: »Kar pošteno zaslužiš, za draga oblačila ne izdajaj. Po svojem stanu se čedno oblači, gizdavost pa noroglavkam prepusti. Prihrani si vinar za stare dni, ker ga boš krvavo potrebovala, pa zaslužiti ne mogla.«

Polno takih in podobnih slučajev lahko nasvetujemo svojim učencem. Naš zgled bo gotovo nagibal, da se ga oprimejo tudi otroci. Kako so otroška srca polna ljubezni do vojakov, do vdov in sirot padlih junakov, nam izpričujejo vsak dan s svojimi tedenskimi doneski, z darili in nabiranjem za vsakojake potrebščine in za vojne namene. Naj se otroci tudi uče okušati srečo in zadovoljnost, ki jo čuti človek po takem blagem činu, ako je svojemu bližnjemu pomagal lajšati gorje. Postavimo jim za zgled samozatajevanja in požrtvovalnosti *n e s r e č n e b e g u n c e*. Zamislimo se v žalostno usodo teh naših sobratov, ki so, popustivši svojo rojstno grudo, svoj dom in večinoma tudi svoje imetje, morali bežati ter iskati zavetja v večkrat hladni tujini. Privoščimo jim prijazno besedo, tolažimo jih in pomagajmo jim po svojih močeh. Posebno se *z l j u b e z n i j o o k l e n i m o b e g u n s k i h o t r o k*, ki jih imamo v šoli. Ravnajmo z njimi tako, da bodo hranili v srcih ljub spomin na nas, ko bodo spet bivali v svoji solnčni domovini.

II. Ozrimo se nekoliko v Slomškovo dobo in pogledimo si *S l o m š k a k o t v z o r - k r i s t j a n a , d o m o l j u b a i n p a t r i j o t a*!

Doba, v kateri je živel Slomšek, je bila vihrava, podobna današnji vihartni dobi. Domovina je tedaj bila kakor oslavljen bolnik, ki proti njemu že smrt vihti svojo nabrušeno koso. Zgodovina nam poroča o razdoru in nevarnosti, ki je pretila Avstriji v letih 1848/49. Junaštvo naših dedov na raznih bojiščih jo je rešilo pogina ter ji pripomoglo do trdnega obstanka. Avstrija je imela pa tudi mogočno zaslonbo v odličnih možeh, ki so s svojimi nauki in svojim zgledom tedanjim in poznejšim rodovom zagotovili obstanek. Tak mož je bil tudi škof Slomšek.

Kakor mnogo velikih slovenskih mož, si je tudi on izbral geslo: **»Vse za vero, dom, cesarja!«** A nihče se ni bolj trudil, da bi to geslo tudi natančno izpolnjeval, kakor on.

a) Kot vzoren duhovnik in škof je neumorno hodil po stopinjah apostolov; ne samo v cerkvi, ampak tudi v javnem življenju mu je bilo zgorajšnje geslo sveto. Posebno si je prizadeval, da bi mladini vcepil ljubezen do Boga in do bližnjega, ker je vedel, da na ta način vzgoji čvrst, bogaboječ rod. Kako lepo govori o dobri šoli: »Učiti otroke po krščansko modro živeti, za časno srečo in za večno zveličanje skrbeti, za to je šola... Šola je božji dar, dokler je krščanska pa pridna, v koji se deca uči Boga spoznavati, ljubiti svojo domovino, dopolnjevati svoje dolžnosti in pa zadovoljno živeti.«

Slomšek se ni strašil nasprotnikov, ostal je svojim načelom in vzvišenim nazorom neomahljivo zvest. Bil je značaj. Slomšek je bil značaj, čist kakor biser, trden kakor skala, plemenit kakor zlato. Kako bi nam bilo treba v današnjih časih takih značajev!

Značaji bodimo v prvi vrsti mi, ki smo poklicani vzgajati prihodnji rod. Poslušajmo, kako on bodri učitelje, da bi bili značajni in vzorni kristjani. »Komur verozakona v srcu ni, on o božjih rečeh slabo govori, naj ima še toli prebrisano glavo! Kjer pri učiteljih bogoljubnih zgledov ni, tam ni krščanske luči, niti soli. Tista stara dušna rja mnogih sedanjih šolnikov, strah pred sv. vero, ki stori, da se sramujejo pobožnosti in bogaboječnosti — je zamorila tudi drugi sad naše mladine.«

Taka verska bojazljivost je za našo mladino kakor morilna kuga. Na drugem mestu zopet pravi: »Ena beseda iz ust učitelja, ki sicer posvetno suknjo nosi, pa o cerkvenih rečeh pohvalno govori, več izda kakor cela nedeljska govorica duhovskega učitelja.«

Te njegove besede so prav primerne in vredne zlata, osobito če vpoštevamo razmere sedanjega časa, ko iz ust svetnih inteligentov tako redkokdaj slišimo besede v prilog veri, verskemu življenju, v zagovor Cerkve.

Kako so uprav v verskem oziru postali nekateri popustljivi, brezbrizni, namesto da bi se tesneje oklenili Boga, ki edini more prikrajšati te strašne dneve in odvzeti grozote vojske. Hudobija sveta je klicala k Bogu za maščevanje, in poslal nam je v svoji pravičnosti strašno kazen — vojsko. A božje usmiljenje je tudi neskončno. Pripravljen nam je kazen odvzeti, a le tedaj, če mu bomo s skesanim življenjem zadostili za grehote. Pa poglejmo svet in njegovo življenje! Kakšno je! Uživanje in strast je pognala povsod globoke korenine in — žal — tudi med slovenskim ljudstvom. Moralična propalost posameznikov pa pelje do propalosti družine in celega naroda. Nemoralnost je skrit sovražnik, ki je zaradi tega hujši od očitih sovražnikov. Tem nevarnejši, a toliko uspešnejši je tudi boj z njim. Nemoralnost ne izpodkopuje le duševnih moči, temveč uničuje tudi fizično čilost, sicer počasi, a gotovo. Zato nazaj h krepostnemu življenju! Pričnimo prvi mi, ki smo postavljeni za zgled tolikim. Vzoren bodi naš nastop! Ne pozabiti, da nas vedno opazujejo naši gojenci, ki smo jih po prisegi dolžni vzgajati versko-nravno. Ravno mladi rod, v katerem je naša bodočnost, potrebuje dobrih in vestnih voditeljev. Slomšek je že takrat označil delovanje dobrega učitelja z besedami: »Stan učiteljski je sicer težaven in potiven. Kdor ga prav spozna, njegovo ceno visoko spoštuje. Moder in priden šolnik človeškemu rodu več koristi, kakor najslavnejši vojskovodja, ki sovražnike strahuje ter premaguje mesta in kraljestva. Učitelj v tihem, neznanem kraju skrbi za boljše ljudi in boljše čase. Najsi ga svet ne spozna in ga večidel slabo plačuje, v bukvah večnega življenja se sveti njegovo ime in med svetniki bo njegovo plačilo. Vsem slabim in zanikrnim učiteljem, po katerih se svet pohujšuje, pa gorje! Bolje bi bilo celino kopati ali pa drva sekati, kakor najzlahtnejše

blago, drago deco, slabo učiti in divjake vzgojevati. V najgloblje peklensko brezdno pridejo slabi starši, vrh slabih staršev pa zanikrni učitelji.«

b) Drugi del Slomškovega gesla se glasi: »Vse za dom!«

Pred dobrimi 100 leti, ko se je rodil Slomšek, so bile razmere našega naroda jako žalostne. Rodoljubov je bilo zelo malo, narodna zavest skoro povsem neznana, nasprotnikov veliko. A kmalu so stopili na pozorišče možje, ki so budili med našim ljudstvom samozavest in upanje v boljšo bodočnost. Pisati so jeli poučne knjige, izdajati časopise. Med prvimi plemenitimi rodoljubi je bil pač Slomšek. »Ne b o d i v a s s r a m , d a s t e S l o v e n c i ,« je takrat klical Slomšek, »a m p a k t o n a j b o v a š a č a s t !«

Ta klic veljaj tudi nam. Nevarnost, ki preti našemu narodu, je še večja kot je bila ob Slomškovem času. Vstali so sovražniki na jugu, ki grabežljivo stegajo roke po naši lepi slovenski zemlji. A dokler krepka roka naših kranjskih fantov v zvezi z drugimi zvestimi državljani brani ta dragoceni biser, se nam ni bati hudega. Njihovi junaški čini so brez primere v zgodovini in pri tem nima male zasluge uprav šola in učiteljstvo, kar naj nas vzpodbuja za novo, pomnoženo vzgojno delo v šoli in izven šole.

Našli so se pa nasprotniki, ki nam in našim vrlim slovenskim bojevnikom ne privoščijo zasluženega priznanja. Hoteli so nam z izmišljenimi govoricami in raznim sumničenjem izpodkopati ugled, porušiti narodno veljavo. A naj se pehajo in trudijo kolikor hočejo, dosegli ne bodo ničesar. Bolj ko kdaj prej se bomo združili ter zedinili v ljubezni do cesarja in v boju za pravice — in v slogi je moč.

Naši sovražniki so bili, ko so nam napovedali vojsko, popolnoma prepričani, da bodo Avstrijo, kjer živi toliko različnih narodov, z lahkoto razkosali. Računali so z navidezno notranjo razpalostjo in narodnim nesporazumljenjem, a v ljubezni do širše domovine smo edini in še vedno velja nasproti zunanjim sovragom staro naše geslo: »Z z d r u ž e n i m i m o č m i !« Avstrijski narodi so pokazali, da je v edinosti, v slogi prava moč. Za to slogo in za narodno zavest je delovalo vselej tudi naše učiteljstvo in bo delovalo tudi v bodoče! Edinosti in sloge nam je pa treba tudi pri vzgoji, v boju zoper otroške slabosti in strasti. Če so si dom, šola in Cerkev zvesti zavezniki, se gotovo dosežejo najlepši uspehi.

c) Naša narodna zavest je dandanes močna; bojuje se zanjo v političnem življenju hud boj, ki ga vodijo možje, prežeti slovenske misli. Najboljši porok gotove zmage nam je naš pravični cesar sam, ki hoče enakopravnost vsem narodom, ki si je kot ljudski cesar v kratkem času osvojil srca vseh. Svobodno se hočemo razvijati, svobodno živeti, a le pod habsburško vlado.

Tudi Slomšek je želel Slovencem zlatih dni, svobode in enakopravnosti edinole pod habsburškim žezlom. Ni mu radi narodnega prepričanja manjkalo v višjih krogih nasprotnikov. Očitati so mu, da je panslavist, nezvest cesarju, sovražen habsburški hiši. Kako je moglo to podlo obrekovanje boleti Slomška, ki je storil za cesarja vse, in še več, kakor je za-

hteval njegov poklic. Kako je ob času splošne vstaje vernike ostro spominjal na Zveličarjeve besede: »Dajte cesarju, kar je cesarjevega!« Vnemal je ljudstvo za patrijotično delovanje z besedami: »Naj svet spozna, da mi cesarja ne ljubimo le z besedo, temveč tudi v dejanju!«

Te lepe besede našega vzornika naj nam bodo vodilo tudi v sedanji dobi. Vsak dan se nam nudi priložnost, da v dejanju pokažemo svoj patrijotizem. Pošiljajo nam odlok za odlokom in v vsakem je izražena prošnja, naj se s sodelovanjem učiteljstva in učencev zbira za razne vojne namene, pobira za Rdeči križ, agitira za vojno posojilo. Res je tako delovanje večkrat združeno s sitnostmi in neprilikami. A to naj nas ne plaši. Če vlada stavi težke naloge, tudi ve, komu jih stavi, in mi ji niti v najmanjši stvari ne bomo nudili prilike za nezaupanje, posebno ne mi, Slovenci!

Kakor v Slomškovi dobi, tako je tudi dandanes polno nasprotnikov, ki komaj čakajo, da bi našli priložnost za kake obdolžitve, ter nam z grdim sumničenjem, morda celo obrekovanjem izpodkopali ugled. Prav zato vztrajajmo vsak na svojem mestu, delajmo in zopet delajmo. Saj nas Slomšek tako nujno opominja: »Ne izogibaj se dela, ampak z veseljem posluj; ne toliko za časen kakor za večni dobiček. Ako v resnici Boga ljubimo, nikar ne recimo: dosti je, ampak le naprej od stopnje do stopnje po poti svete čednosti, od enega dobrega dela do drugega. Več ko dobrega storimo, lepše se bo svetilo naše oblačilo svatovsko, oblačilo žive, krščanske ljubezni. Le delo, katero se dobro konča, svoje plačilo ima. Dober konec da opravi našemu venec.«

Veliki čas zahteva velikih ljudi. Lep zgled nam dajejo naši junaki, ki se ne strašijo nobenega, še tako velikega truda. Pustili so dom, pustili svoje drage ter hiteli na cesarjev poziv na bojišče, da mu tam v dejanju pokažejo svojo vdanost, ljubezen in zvestobo. Svojo kri, svoje življenje žrtvujejo za cesarja in domovino, in mi naj bi se plašili že vsakega nekoliko težjega dela! Ne! Zlasti me učiteljice, ki marsikje nadomeščamo svoje tovariše-vojake, moramo pokazati, da smo na svojem mestu. Kako bomo mogle mirno zreti vračajočim se junakom v oči, ako nam bo vest očitala, da nismo storile za domovino vsega, kar je bilo v naši moči.

Vedno naj nam bodo v spominu te-le Slomškove besede: »Mladini naj sije solnce modre spoznave, naj pije žejna duša čisto vodo zdravega nauka. Zato je šola. Kakor pa daje le solnce zemlji toploto in luč, tako daje šoli pravega razsvetljenja in omike pomoč samo Bog — Jezus Kristus, nebeški ljubitelj otrok. Kakor je bila blagoslovljena hiša Egipčana, v koji je Jožef gospodaril, tako bo blažena le tista šola, v kateri bo Jezus vsakega nauka začetek in konec. Bratje, sestre, to učite, tako storite in živeli boste vi in vaši učenci!«

Vojna in mladina.

O priliki shoda dobrodelnih društev v Ljubljani je izpregovoril tudi mladino ljub, deželno sodni svetnik Fr. Milčinski. Glavne misli njegovega govora so bile:

Zli vpliv vojne na mladino se nam jasno kaže že danes v prav obilni meri. Prva, poglavitna in najmerodajnejša vzgoja v rodbinskem krogu je v mnogih slučajih onemogočena, ker je vojna vzela deci očetov pouk in očetov strah ter se mati vsled borbe za kruh ne utegne toliko pečati z deco. Vojna je nadalje zaprla šole ali pa pouk vsaj skrčila. Tudi ta skromni pouk, ki je ostal, je negotov, ker deca nima časa, ker mora stati in čakati na mleko, na sladkor, krompir itd. in ker prihaja v šolo lačna. Brez prehrane pa ni vzgoje. Telesna beda ovira vzgojo in je hkrati močan vir zločinstvu. Vojna je vrhutega prinesla tudi strahu in groze ne samo onim, ki so vsled vojnih dogodkov morali zapustiti domove, marveč tudi nam za bojnim poljem. Strah pred eksplozijami in sovražnimi letali je storil mladino v obilni meri nedovzetno za pouk. Vojna je seznanila mladino z neusmiljenim divjanjem človeka zoper človeka in mlade duše so se privadile tem dojmom kot vsakdanjim pojavom brez važnosti. Lahko živje, koristolovstvo, oderuštvo, nepoštenje, vse se je odprlo mladini. Beda in pohujšanje obdajata mladino, vzgojni vpliv pa se vedno manjša, zato je naravno, da se je zanikrnost med mladino sila razpasla. Način pokvarjenosti je isti, toda obseg je večji. Tako zlasti pri tatvini. Mladina navzlic velikemu pomanjkanju navadno ne krade iz bede, marveč iz zanikrnosti. V mestu se združuje tatinska mladina v klope ter postopa pogosto prav predrzno. Pri tem ima svojo šolo v detektivskih predstavah kinematografov. Take klope ne kradejo le po hišah, posečajo tudi prodajalne ter vprizarjajo v njih pogosto prav rafinirane prizore, da preslepe prodajalca in odvrnejo njegovo pozornost. Tudi rope in celo umore izvrše taki fantini, kar nam pričajo dan na dan slučaji, ki o njih beremo v časopisih. Nov pojav mladinske zanikrnosti je pa uhajanje k vojakom. Zlasti začetkom vojne se je pogosto dogajalo tudi v našem mestu, da so se pridružili dečki odhajajočim vojakom, da so se potem v vojaški uniformi, včasih celo kot šarži potikali po svetu, prihajali v bolnišnice in sleparili ljudi. Tudi se je zgodilo, da so pristopili taki mladiči strelcem ter so to pogosto dosegli z lažmi in potvorjenimi podpismi. Predavatelj opiše nekaj takih slučajev.

Iz statističnih podatkov navajamo: Leta 1913., torej pred vojno, je bilo na ljubljanskem deželnem sodišču obsojenih 64 mladostnih oseb od 10 do 18 let, leta 1914. je to število naraslo na 71, leta 1915. na 79 in leta 1916. na 101; pri okrajnem sodišču so te številke rasle od 86 na 145, 165 in 190. V Meidlingu so poskočili delikti mladostnih takoj prvo leto vojne od 132 na 590. Pri graški policiji se je posebni oddelek za mladostne pečal leta 1914. s 3158 slučaji, leta 1915. pa že s 4755. Še bolj žalostni so izkazi iz Berlina.

Končno je morala tudi oficielna javnost priznati resnost te prikazni, dasiravno je izpočetka ni hotela uvidevati. Deželna predsedstva, oziroma namestništva pa so pričela lani izdajati ukaze za varstvo doraščajoče mladine, za Kranjsko 20. septembra 1916. (Ko bi se poklicani varuhi postave bolj brigali za izdane naredbe, bi vsaj v mestu bilo kaj vidnega uspeha, a tako se pa množe in kupičijo tožbe. Kaj nam pomagajo naredbe na papirju!? Opozarjamo na pohujšljive izložbe po trgovinah, na mladostne ponočnjake, na žensko mladino, ki zaostaja nezavarovana v večernih urah po ulicah in sprehajališčih. Potem pa še ta nesrečni kino in zopet kino! Čujemo sicer, da je cenzura v ljubljanskem »Kino Centralu« sedaj boljša in strožja, toda kaj — ko ni edino! Op. ur.) Ustanovila so se dnevna zavetišča, ki naj umaknejo šolsko mladino pogubnemu vplivu ceste. Začeli so se tečaji za izobrazbo skrbnic. Prišla je amnestija za manjše pregrehe mladostnikov in letos so se dala sodiščem celo na razpolago znatna denarna sredstva, da se ogrožena ali zanemarjena mladina ne rešuje le na papirju, ampak se ji res lahko nudi boljša vzgoja v poštenu zasebni oskrbi, v zavodih ali v poboljševalnicah. Sedaj se nam obetajo še trije, za vzgojo ogrožene in zanemarjene mladine velevažni zakoni, o mladinskem kazenskem pravu, o oskrbstveni vzgoji in o izbrisu kazni ter bodo te predloge brez vsakega dvoma sprejete. S temi zakoni bo odpravljena neusmiljena nedoslednost, da smo zanemarjeni mladini dostikrat brez njene lastne krivde dajali mesto vzgoje — kazen, mesto šole — ječo. Ti zakoni bodo ustvarili trdno podlago za vse nadaljnjo delo. Dasi je vse to hvale vredno, ne more še biti uspeha, ker ni ljudi, ki bi nadzirali in izsilili vpoštevanje vseh ukazov, pa tudi vzgajališč ni. Imeli smo salezijanski zavod na Rakovniku, vzelo ga je vojaštvo in šele jeseni 1916 so se prostori deloma vrnili svojemu namenu. Podobno je drugod. Priznavamo z vso hvaležnostjo delo naše vojske, razumemo, da so vojni oziri prvi ter se brez ugovora klanjamo tem zahtevam, vemo pa tudi, da je za resnično uspešno delo v prid naše uboge mladine poleg zakonov, gmotnih sredstev, vzgledno urejenih zavodov treba še nekaj — to je mir, sicer ostane vse naše delo le potrebna, toda nezadostna krparija. Vojna sreča je danes na naši strani, a dan na dan izgublamo bitke doma na telesnem in duševnem zdravju prebivalstva in zlasti mladine. Tako je tudi pri sovražnikih. Mi se tega zavedamo. Naj se zbudi vest še pri nasprotnikih, da nam skoro napoči dan miru in omogoči v popolni meri delo za mladino, delo za našo bodočnost.

Zavetišča.

A. Č.

Zavetišča, ustanovljena v ljubljanskem mestu, so nujne naprave, ki so jih izzvali težki časi svetovne vojske. Razvila so se v zelo važne in koristne vzgojne zavode, ki bi brez njih v Ljubljani prav težko izhajali. Brez dvoma jih bo treba obdržati tudi po vojni, četudi ne v sedanjem obsegu. Upravni svet zavetišč je imel 27. septembra dolgotrajno sejo, pri

kateri se je sklepalo zlasti o pokritju stroškov za šolsko leto 1917/18. Že proračun, ki zahteva za to upravno leto okrog 90.000 K pokritja, dokazuje, kako obsežen razvoj so dosegla ljubljanska mladinska zavetišča. — V preteklem poslovnem letu je upravni svet oskrboval štiri take skupine v mestu in eno šolsko kuhinjo v Mostah. Za bodoče se skupni upravi priklopi še zavetišče, ki je bilo že preje ustanovljeno, in sicer na 4. slovenski deški šoli.

Iz poročila predsednika upravnega sveta, dež. šol. nadzornika dr. M. Opeka smo slišali, da je sedaj oskrbovanih 613 otrok. Vodstvo je v skrbnih in večjih rokah ter je nudilo v preteklem letu tem otročičem tečne duševne in telesne hrane. Pri odgoji so pomagali katehetje, skrbno gospodinjstvo in pomožno učiteljstvo. Lepo vedenje oskrbovanih otrok je najboljši dokaz, da trud in žrtve pri teh siromačkih niso zastonj.

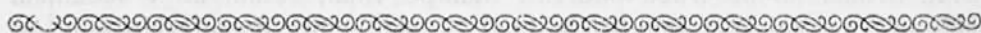
Za preskrbo in pokritje stroškov v minulem poslovnem letu so prispevali naslednji faktorji: deželna vlada, občina ljubljanska, deželni odbor, vojaška uprava, Gospodarska zveza, občina Moste. Stroški (če se vštevajo vse dajatve v gotovini, ki so jih zavetišča prejela zlasti od deželnega odbora in vojaške uprave) so znašali za prvo poslovno dobo okroglo 74.000 K. Prostovoljni darovi odličnih mladinoľjubov in ljubljanskih denarnih zavodov so znašali blizu 20.000 K. Ta vsota se je naložila kot glavnica za stabiliziranje teh zavodov.

Vsi merodajni činitelji so se zedinili v tem, da se sistemizirajo štiri stalna mesta za sposobne učiteljske moči, ki se bodo popolnoma posvetile tem prekornim zavodom. Častni predsednik upravnega sveta, župan ljubljanski dr. Iv. Tavčar, je obljubil, da bo od ljubljanske občine skušal izposlovati 30.000 K podpore za bodoče upravno leto, ako tudi deželna vlada iz raznih dobrodelnih fondov prispeva enako vsoto, čemur je navzoči upravni svetnik baron Schönberger moľel pritrditi. Pričakuje se, da bo tudi deželni odbor prav tako velikodušno podpiral to akcijo kakor v preteklem letu.

Da bi se stalni fond po moľnosti povečal, se sklne po nasvetu g. A. Čadeža, da se pritegnejo k prispevanju tudi nižji sloji, ki so se že doslej dovolj prepričali o koristi in blagotvornosti zavetišč. Enako se bo treba s prošnjo obrniti tudi v tem letu do bolj premoľnih mladinoľjubov in denarnih zavodov.

Točna poročila o oskrbovanju posameznih dnevnih zavetišč so prečitali gg. voditelji Jeglič, nadz. Swoboda, Dimnik, sumarično in celotno pa tajnik in blagajničar, mestni šolski nadzornik Lavtižar.

Naj bi še v bodoče ti naši novi zavodi uživali enako naklonjenost najvišjih oblasti, naših mladinoľjubov, mestnega občinstva, učiteljstva in vseh, katerim je mar blagor osirotele in siromašne dece, ki bi bila drugače brez prave vzgoje in prepuščena ulici ter pohujšanju. »V delu za to deco združujmo blaženstvo materinstva in očetovstva!«, kakor se je tako lepo izrazil predsednik dr. M. Opeka, ko je zaključil sejo upravnega sveta.

Pouk slaboumnih otrok.

Anica Lebar.

(Dalje.)

Glavno pravilo pri izbiranju snovi za nazorni nauk je, da se vzemo v načrt le taki predmeti, ki se ponazorujejo »in natura«. Slike ali popisi, najsi bodo še tako resnični, ne store nikdar tega, kar stori resničen predmet v svoji pravi okolici. Če pa ima vzgoja nalogo, vpeljati človeka v resnično življenje, to je, ga usposobiti, da se v človeško družbo na onem mestu, ki mu ga je Bog odločil, pravilno vživi, je potrebno, da ga drugi del vzgoje, to je pouk, seznani z njim samim in z okolico, ki vanjo v življenju pripada.

Pri izbiranju snovi se je treba ozirati na letne čase, da ima učitelj to, kar hoče ponazoriti, tudi res pri rokah, — in pa na splošno pravilo »od znanega do neznanega«. Ker se šolsko leto prične v jeseni, ko navadno ni dosti prilike za izprehode v naravo in ker je umestno, da se porabi najbližja snov, se otroci na najnižji stopnji najprej uče o človeškem telesu. Spoznavanje delov človeškega telesa in njihovo delo se morda komu zdi prenavadno. Kdor pa pozna naše otroke, bo pritrdil, da ni odveč, posebno, ker so pri oddaljenejših predmetih že takoj udje v rabi. Od človeškega telesa preidemo k obleki. Stotero delo se tu vrsti. Obleka moška in ženska, blago, perilo, barva, raba in naprava, vse to dá učne snovi za več tednov. Vsa ta snov pa je prepletena z mičnimi pogovori, povestmi in telesnimi vajami, da mora vsakemu tudi najslabšemu vsaj nekaj koristiti. Pri najmanjših je naravnost potrebno, da se privadijo oblačiti, zapenjati, odpenjati, zavezovati, odvezovati, slačiti; kajti, če se na najnižji stopnji tega ne navadijo, se tudi pozneje ne, ker tam za kaj takega ni časa. Ni pa to morebiti nepotrebno delo; imamo namreč dečka, ki je že tik ob izstopu iz šole, a se ni mogel naučiti, da bi zavezal trakove pri čevljih ali pri šolskem nahrbtniku; in tega še danes ne zna, dasi zna čitati in pisati. Za vse otroke pa je ta pouk potreben, da se jim priuči najprimitivnejša snažnost.

Nadaljno snov nudi šola in domača hiša. Posebnega pomena je, da se pri tem nazornem nauku prinese v šolo kar največ predmetov, da so vsem otrokom na ogled. Osobito kuhinja dá mnogo dela in obenem hvalne snovi.

Medtem je nastopila pomlad. Tudi mi stopimo iz hiše na vrt, opazujemo zbujujočo se naravo, zelenje in cvetje; ogledamo si delo na vrtu in tudi sami pričnemo. Ob slabem vremenu pa nam dvorišče in hlev nudita dovolj snovi za nazorni nauk. Končno slede opazovalni izprehodi na polje, travnik in v gozd, kjer je z opazovanjem živali, orodja, dela in sadežev precej opraviti.

Na ta način se razširja obzorje naših otrok kar samoobsebi. Seveda pa ta pot pri nazornem nauku ni nikako pravilo. Često nepričakovan dogodek prevrne ves načrt in niti ne moremo reči, da pouku v škodo; kajti prav zato, ker je nepričakovan, je tembolj zanimiv.

Za najnižjo stopnjo je zelo priporočljiva knjiga: Knauf: »Das erste Schuljahr ohne Lese- und Schreibunterricht«. Na prvi pogled nekoliko zastarela, a ima tako pripravno razvrstitev, ki je prepletena z mičnimi pesmicami in telovadnimi vajami, da si za nižjo stopnjo pomožne šole boljše ne moremo želeli. Zanimivo opazovanje, pridobivanje jasnih pojmov, vaja v govorjenju in opravljanju najnavadnejših del, v snažnosti in vpljudnosti — so sadovi takega nazornega nauka. Seveda na nižji stopnji ne posegamo tako globoko v predmet, da bi popisovali kakor v prirodosnanstvu. Glavna stvar je pravilno zaznavanje in spoznavanje. Tudi je mnogokrat priložnostni nazorni nauk kriv, da krene učitelj na drugo pot kakor si jo je prvotno načrtal. Zelo dobro govori o tem ravnatelj Schwenk: »Dobro pripravljen stopi učitelj v šolsko sobo. Govoriti hoče o ovci, da nasloni na opazovalni nazorni nauk prejšnjega dneva. Prinesel je s seboj tudi več tozadevnih slik. Zdaj pa dvigne več otrok roko. Kaj je? N. N. si je zlomil roko. To je važno. Govoriti je treba o tem; zlomiti, roka, kost, meso, kri, vravnati, obvezati, to so otrokom neznani pojmi. Preden o vsem tem govori, mine ura nazornega nauka. In ovca? Naj počaka za jutri; saj je potrpežljiva.« Ta nazorni nauk ima prednost, ker je takoj izpočetka zanimiv in se ga vsi otroci z vnemo udeležujejo. Posebna vrlina pa je ta, ker odslej otroci izven šole radi opazujejo, si to dobro zapomnijo, da se potem lahko pokaže v šoli in se tudi med seboj o tem razgovarjajo.

(Dalje.)

Geometrijsko oblikoslovje.

(Nekaj podatkov k učni knjigi.) —a—

Na naših meščanskih šolah, oziroma osemrazrednicah, rabimo dr. Močnikovo »Geometrijsko oblikoslovje«. Prednost knjige je v tem, da ima mnogo praktičnih nalog, vendar pogrešamo še nekatere. Važne naloge za začetnika so: »Načrtaj trikotnik (oziroma četvero-, petero- ali kateri drug mnogokotnik), izmeri potrebne sestavine in izračunaj obseg in ploščino«. Ali pa: »Načrtaj poljuben krog, izmeri njegov polumer in izračunaj obod in ploščino!« Potrebne so tudi naloge: »Izmeri razsežnosti telesa (n. pr. omare, peči ali kakega geometrijskega modela) in izračunaj površino in prostornino!« V ta namen morajo učenci seveda poznati najvažnejša pravila o ploščinah in prostorninah (telesninah), kakor si morajo tudi n. pr. pri zgodovini zapomniti nekatere najvažnejše letnice.

Pravila o površini so posebno enostavna. Učenec jih prav lahko napiše, ako si predstavlja pravo telo, misliti mu je samo na mrežo; zato je pa jako priporočati, da učenci sami naredé iz lepenke ali trdega papirja geometrijska telesa. Pravila o telesninah morajo pa znati tudi izvajati in ne samo povedati na pamet. Toliko vobče.

Pri § 135 (str. 84) pa čitamo na koncu: »Da dobimo razstoj središča od ene stranice, treba je pomnožiti dano stranico v enakostraničnem trikotniku z 0,28868,

v pravilnem peterokotniku z 0.68819

„ „ šestero „ „ 0.86603

„ „ osmero „ „ 1.20711

„ „ desetero „ „ 1.53884.

Iz teh podatkov pa prav lahko izračunimo oziroma načrtamo polumer mnogokotniku očrtanega kroga in s tem je tudi določeno načrtovanje mnogokotnika samega. Za zgled vzemimo peterokotnik. Razstoj od središča, polovična stranica $\frac{s}{2}$ in polumer r tvorijo pravokotni trikotnik in tedaj imamo po Pitagorovem izreku $r^2 = \left(\frac{s}{2}\right)^2 + (0.688s)^2$ potem $r =$

$$= \sqrt{\frac{s^2}{4} + 0.688^2 \cdot s^2} \text{ končno pa } r = \frac{s}{2} \sqrt{2.8933} = \frac{1.7 \cdot s}{2} \text{ Ako meri n. pr.}$$

stranica 2 dm, tedaj meri polumer 1.7 dm. Iz stranice in dveh polumerov načrtamo enakokraki trikotnik, čigar vrh je središče peterokotniku očrtanega kroga, na njegovem obodu začrtamo še druge stranice. Za šesterokotnik najdemo po tem računu, da je polumer enak stranici in s tem tvoritev šesterokotnika utemeljena, da je treba samo na obodu šestkrat prestaviti polumer. Enako enostavna je tvoritev osmerokotnika z razpolovitvijo krogovih kvadrantov. Načrtovanje deseterokotnika pa lahko tako izvršimo kakor pri peterokotniku oziroma z razpolovitvijo loka, ki obseže peterokotnikovo stranico.

Pri elipsi pogrešamo izvajanje pravila za obod t. j. $(a + b) \pi$; a znači polovično veliko os, b polovično malo os in π Ludolfovo število 3.14. Istinitost tega pravila tudi lahko učencem dokažemo, ako napravimo elipso iz lesa ali debele lepenke in okoli nje ovijemo vrvico in to dolžino izmerimo, ki se ujema s prej navedenim pravilom. Pravilo za ploščino $a \cdot b \cdot \pi$ pa najlažje pojasnimo s pretvoritvijo elipse v krog, in sicer s pomočjo enačbe $a \cdot b \cdot \pi = r^2 \pi$ ali $a \cdot b = r^2$, v obliki proporcije pa $a : r = r : b$, r je tedaj geometrijska sorazmernica, ki jo določimo s konstrukcijo, kakor jo kaže slika 96 na str. 63. Iz elipsinega središča začrtamo s polumerom r krog, ki že na prvi pogled kaže, da se njegova ploščina ne razlikuje od elipse, kar torej potrjuje gornje pravilo.

Kroglino površje je tako krivoplosko, da se ne dá drugače ravnoplosko razgrniti, kakor da narežemo mrežo (glej sliko 163. na str. 113.). — Kroglina ploskev je pa enaka plašču krogli očrtanega cilindra (valja) in tega lahko razgrnemo v ravnino kot pravokotnik z dolžino $2 r \pi$ in višino $2 r$. Iz tega pa tudi učenci bolje spoznajo velikost krogline mreže.

Enako prostornino s kroglo ima pa tudi stožec, ki je njega polumer osnovne ploskve enak polumeru krogle, višina pa dvojnemu premeru, kar se ujema s pravilom $\frac{4}{3} r^3 \pi$.

S takimi primeri učencem jako poglobimo učivo, kar bistri razum in utrjuje spomin.

* * *

Uporaba tisočinskega merila pri meritvi trikotnikov. Slika 100 nam kaže tako merilo, ki je na isti strani tudi natančno pojasnjeno. Vzemimo n. pr.: Dana je trikotnikova stranica a in tej priležna kota m in n . Konstrukcija je izvedena na str. 32. s sliko 40 ter je prav enostavna. Nekoliko bolj zamotana je pa v nalogi, ako meri $a = 3.47$ cm, kota pa $37^{\circ} 30'$ in $61^{\circ} 15'$. Kot $37^{\circ} 15'$ je polovica kota 75° , in $75^{\circ} = 60^{\circ} + 15^{\circ}$, kar brez težave izvršimo, ker $15^{\circ} = \frac{1}{4}$ od 60° . Kot $61^{\circ} 15'$ je pa $\frac{1}{4}$ od 245° in $245^{\circ} = 180^{\circ} + 45^{\circ} + 20^{\circ}$, ker je $45^{\circ} = \frac{1}{2}$ od 90° in 20° pa $\frac{1}{3}$ od 60° , je konstrukcija hitro izvršena. Natančno dolžino stranice 3.47 cm pa ni tako lahko določiti, ker 4.7 mm na navadnem merilu le približno posnamemo, meritev si pa znatno olajšamo s pomočjo zgoraj navedenega merila. Na njem odmerimo 347 delov in to dolžino porabimo kot dano stranico, potem pa načrtamo tudi dana kota, katerih podaljšani kraki tvorijo trikotnik. Na istem merilu sedaj določimo s šestilom dolžino drugih dveh stranic ter dobimo za eno 308 delov, za drugo pa 219. Ker smo pa pri stranici a desetinsko število izpremenili v celo, moramo sedaj tudi ta števila zopet izpremeniti v desetinska in tako dobimo kot dolžino stranic 3.08 cm in 2.19 cm. Meritev je sedaj izvršena jako natančno, ker če izračunimo po trigonometrijskem pravilu stranico $b = \frac{a \cdot \sin \beta}{\sin \alpha}$ oziroma

$$b = \frac{347 \cdot \sin 61^{\circ} 15'}{\sin 81^{\circ} 15'}$$

z logaritmi, dobimo $b = 307.8$ cm; razlika znaša tedaj $\frac{2}{10}$ mm, kar je s prostim očesom težko spoznati. Kot a smo izračunali $180^{\circ} (61^{\circ} 15' + 37^{\circ} 30') = 81^{\circ} 15'$. Na isti način lahko določimo še višino trikotnikovo in potem tudi lahko izračunimo ploščino. Merilo pa lahko porabimo tudi pri meritvi drugih likov, ker vsak mnogokotnik razdele diagonale v trikotnike. Ako meri n. pr. ena stranica 24 mm, druga pa z navadnim merilom približno 36 mm, določimo to dolžino natančno, ako odmerimo črto s šestilom in poskusimo, koliko delov znaša na tisočinskem merilu (205), obenem pa tudi koliko takih delov meri 24 mm (139), sedaj pa nastavimo proporcijo $139 : 24 = 205 : x$ in $x = 35.3$ mm.

Naš slavní rojak dr. vitez Fr. Močnik je izdal tudi geometrijsko oblikoslovje za deške meščanske šole v nemškem jeziku. Tam so navadni tvarini dodana zemljemerska znamenja in zemljemerske naloge s črteži za 2. razred, in enostavni predmeti iz stavbarstva in strojstva za 3. razred meščanskih šol. V slovenščini najdemo to tvarino obdelano v knjigi »Stavbni črteži s proračuni« in pa v V. Pedagoškem letniku pod naslovom »Enostavni predmeti iz stavbarstva in strojstva«. — Za deške meščanske, obrtno-nadaljevalne in rokodelske šole spisal Karel Hesky, arhitekt in ravnatelj višje obrtne šole v Trstu. Predloge k temu navodu so nemške, izdelane v barvah ter veljajo 24 K. Delo je izšlo tudi v češkem jeziku.

Listek.

Iz zapiskov mojega potovanja po fronti.

Praporščak V. Č.

Ognjeni krst.

Bobneči ogenj je trajal z vso silo dalje. — Ozrem se na fronto: strašna slika! Iz tisočernih topovskih žrel so danes prožili Rusi svoj ogenj na našo postojanko, vijočo se vzhodno od naše vasi. Kot bi peklo odprlo najstrašnejše svoje zatvornice, tak vtis dobi človek. Šrapneli švigajo, granate vseh vrst in obsega udarjajo na vse strani. Prej mrtvi hribi bruhajo sedaj iz sebe velikanske stebre zemlje in dima. Solnce ne stoji še visoko, a zakrito ima lice s tankim, meglenastim pajčolanom, kakor bi žalovalo...

Kmalu dojde povelje tudi nam: »Pripravite se!« — Temu sledi za nekaj časa drugo: »Bodite pripravljeni na odhod!« In kmalu nato: »Odhod!«

V bližnji dolbini zraven vasi smo se za nekaj časa ustavili. Bataljonski poveljnik, ki je stal na neki višini ob naši vdolbini, nas pokliče k sebi, razloži položaj in dá nalogo: »Sovražnik je udrl tu (pokaže z roko) v našo večinoma porušeno postojanko. Treba protinapada! Naš bataljon ima cilj proti onemu drevesu tam daleč na prostem. Na levi od nas je I., na desni III. in IV. bataljon. 8. kompanija je rezerva za sredino bataljona!«

Takoj se razidemo k posameznim vodom, kjer seznanimo tudi moštvo z dano nam nalogo. Najmanj deset naših rojnih vrst sem videl v primernih razdaljah pred seboj; bili so to razni poljski pešpolki, nekje tod blizu tudi naš istrski domobranski pešpolk št. 5.

Skoro tri ure se pehamo po širnem polju razkropljeni po razkopanih njivah, da ne nudimo sovražniku predobrega cilja. V visokem žitu se za trenutek ustavimo in oddahnemo, a čez par minut zopet — dalje. Le tuintam pribrenči v pozdrav sovražna granata ali šrapnel, za kar se pa veliko ne zmenimo, dasi ni manjkalo ranjencev, ki so se sami vračali na obvezovališče. Težko ranjene so pa naložili sanitejci na svoje nosilnice. Oziram se naprej ter opazujem valjasti hrib, po katerem se vzpenjajo naše rojne vrste med zapiralnim ognjem. Tudi nam bo treba napraviti isti ognjeni krst!

Ni bilo časa misliti na pretečo nevarnost, še manj na utrujenost, na vročino in žejo; skrb in velika odgovornost do svojih 55 mož mi ni nikdar ušla iz glave, čeravno sem si utrgal mimogrede nekoliko trenutkov, ker mi ni bilo pred odhodom mogoče, da sem obudil kes in poslal par srčnih vzdihov, polnih prošelj, pred prestol naše nebeške Matere, naj me Ona tudi sedaj na tej nevarni poti — ne zabi!

Bližamo se omenjenemu hribčku. Že opazim več mrtvih; ne ganejo se več, dopolnili so svoje življenje! Še par ur do večera; marsikateremu od nas je določeno živeti samo še par uric! Res — hudo je! Mimo civkajo neprestano puškine kroglice, nad seboj pa čutim brezštevilo prometnih

cest, po katerih drčé šrapneli in težke granate z velikansko hitrostjo in silo, s pošastnim in strašnim šumom noseče smrt in razdejanje.

Dospeli smo tudi mi v dolbino pred vznožje onega hriba. Divja kano-nada! Nekam brezčutno gledam na razpršujoče se šrapnele in granate. Ne zменеč se na nevarnost, korakam mirno dalje mimo ranjencev in jam, ki so jih izkopale granate.

Že stopimo na vznožje hriba. Poleg ordonanca sem imel v bližini svojega tovariša Andreja. Bili smo sedaj v najhujšem metežu. Tu malo naprej pred nami se razpočita dva šrapnela, prav tako na levo in desno, obenem švigajo in udarjajo granate na vse strani.

Z Andrejem sva se komaj skrila vzporedno ob robu neke razkopane njive, ko udari točno med naju mala granata. Razpoči se in zažene zemljo visoko kvišku; čez par trenutkov je deževalo na naju kamenje in prst. Dvignem glavo in prašam: »Andrej, si še živ?« — »Sem; nič žalega mi ni.« »Tudi meni ne, hvala Bogu!« Sreča, res velika sreča! — Vsi se nato previdno pomikamo naprej. Ni preteklo pet minut, ko me pokliče tovariš in pove, da je dvakrat ranjen v nogo. Težko mi je bilo, da sem izgubil svojega prijatelja.

Grem dalje in dalje za vodom. Vležem se za trenutek, kar se zemlja strese pod menoj! Nekaj počí blizu mene. — Aj! Sam ne vem več, kaj sem izgovoril. Zdelo se mi je, kakor bi mi nogo odbilo, a v hipu sem čutil, da se je tresla od bolečin. Pogledam, — vidim pa, da ni tako hudo: dve šrapnelovi krogli sta me ranili. Odplazil sem se tudi jaz od tu; vstati ni bilo varno, saj tudi nisem mogel. Nazaj gredoč počivam na več mestih; bolečine ponehavajo...

Počasi se oddaljujeva z Andrejem, ki sem se pridrsal do njega. Tičal je med pšenico na neki njivi.

Da sem bil utrujen in ves izmučen od samega plazenja, — se samo-obsebi ume.

Poskusim stopiti na noge... Šlo je, dasi težko. Še vedno z isto besnostjo buči... Naslanjaje se na puško, se pomikam prav počasi in čotaje dalje. Kri je sikala iz preluknjaneč čevlja. — Neverjetno — nobenih bolečin nisem več občutil. Le ena — srčna bol — je težila mojo dušo, bol ob pogledu na mrtve — padle vojščake! Zamislil sem se med potjo v njih junaško smrt. Šli so kot jaz, da branijo dom in njegove zaklade pred besnim sovražnikom. Šli so, a ne vrnejo se nikdar več. Ne mati, ne sestra ni bila ob njih strani, da bi jim zadnje bolečine olajšala. Zastonj so hrepeneli še enkrat — zadnjikrat — pozdraviti svojo ženo in ljubljene otroke, predrago zaročenko. Samotno so umirali in umrli — zadeti od sovražne krogle.

Pogled mi uhaja proti nebu; — žalostno solnce se nagiblje k zatonu. Od utrujenosti se zopet vsedem ob nekem razpotju pred kamnati križ. Globoko se zatopim na svojo — srečo. Da, spremljala me je ves čas mojega potovanja po fronti. In tudi danes na najnevarnejšem mestu — v bobnečem ognju — mi je bila mila. Vedel sem pa dobro, kje ima sreča svoj izvor. Niso bile zastonj moje srčne prošnje in molitve. V srcu sem sklenil sedaj za nadalje še prisrčneje okleniti se sv. križa, še bolj ljubiti

preblaženo Devico, še bolj čislati svojega patrona in angela varuha! Da, nebeška Mati, uslišala si moje prošnje, — prošnje svojega sina!

Na tem mestu sem bil šele obvezan.

Okolica se rdeči od zahajajočega solnca, ki se uprav poslavlja od nas, a tudi od junaških žrtev ter poljublja njih lica z zadnjimi žarki, kakor bi klicalo: Večni mir in pokoj! Dvignem se in grem dalje... (Dalje.)

Abstinenčni kotichek.

Učitelj kot vojak.

Nadučitelj M. K a l a n, enol. prost.

Marsikateri učitelj je moral zapustiti šolsko sobo in zgrabit za orožje. Kljub temu pa naj ostane, kar je: vzgojitelj. Učitelj-vojak nima sicer pred seboj šolskih otrok, namesto teh ima očete in njih starejše sinove. Ako hoče, da ga bodo vojaki spoštovali kot učitelja-vzgojitelja, naj gleda, da ne bodo nad njim opazili niti najmanjše stvari, ki bi ne bila vzgojna. Sam naj bo zgled reda in discipline, domovinske ljubezni in junaške odločnosti, predvsem pa lepega, neomadeževanega življenja.

Ker je tudi sedaj še mnogo ljudi, ki jih nagon do alkoholnih pijač še ni zapustil, naj se učitelj-vojak potruži, da po možnosti odvrča take nesrečneže vsaj od preobilnega uživanja alkohola. S tem nikakor ni rečeno, da mora učitelj biti sam abstinent. Pri vojakihi ima dostikrat priliko priti med same alkoholike. Tu se mu nudi lepa prilika, da take nesrečneže odvrča od pijančevanja in pouči, kako nespametno in škodljivo je neizmerno uživanje alkohola. Mnogokrat sem prišel sedaj kot vojak v družbo, ki je čezmerno popivala. Kaj sem storil? Vsedel sem se k njihovi mizi, toda ne zato, da bi z njimi popival, ampak da bi jih odvrčal od nezmislne popivanja. Naročil sem četrtinko vina, poleg tega tudi eno pokalico, da sem mešal z vinom. Seveda se je navzočim pivcem smešno zdelo. Kmalu me začno izpraševati, čemu mešam vodo z vinom. Prilika je bila ugodna. Z veseljem povem vzroke, zakaj se mora človek varovati, da si preveč ne privoščii alkoholnih pijač. Ko sem jim mirno in brez usiljevanja razložil svoje misli, so navadno vsi umolkni. So pač spoznali, da imam prav.

Dragi tovariši! Nikar se ne sramuj tudi med vojaštvom pokazati, da sovražiš čezmerno uživanje alkohola. Napovej boj povsod in ob vsaki prikladni priliki tudi sovražniku alkoholu ter širi ta boj tudi med našimi vrlimi vojaki.

Prvo zborovanje nemških katoličanov za brezalkoholno mladinsko vzgojo.

10. in 11. septembra so sklicale naslednje organizacije: »Križarska zveza, društvo katoliških abstinentov«, »Društvo katoliških nemških učiteljic«, »Zveza katoliških učiteljev«, »Tajništvo katoliških mladeniških zvez

v Nemčiji, »Zveza katoliških trgovskih družb v Nemčiji«, »Katoliška ženska zveza v Nemčiji«, dalje vsa društva za mladinsko oskrbo in razne dekliske korporacije — z b o r o v a n j e z a b r e z a l k o h o l n o v z g o j o m l a d i n e, in sicer v obrtno mesto Essen. Sklicatelji so imeli namen, zanesti in razširiti prepričanje, da je brezalkoholna vzgoja mladine nujna potreba sedanjega časa, med vse katoliške sloje. Sedanji doraščajoči rod, ki je poklican, da nadomesti vrzeli, katere je napravila vojska na vseh toriščih znanosti in vede, bo kos tej veliki nalogi le tedaj, če ne bo, kakor doslej, alkohol slabil njegovih vrst.

Za razpravo so bila določena sledeča predavanja: 1. Škodljivi vpliv alkoholnih pijač na mladino. 2. Alkohol in vzgoja. 3. Alkohol in nrvnost. 4. Uživanje alkoholnih pijač v rodbini in vpliv na mladino. 5. Tu- in inozemske mladinske organizacije s posebnim ozirom na katoliške »Schutzengelbund«, »Jugendbund«, »Quickborn«, »Hochland«. 6. Pomen brezalkoholne mladinske vzgoje za bodočnost države.

Pouk o alkoholizmu.

Po besedilu odloka deželnega šolskega sveta z dne 21. avgusta t. l. naj varuje šola mladino z vsemi pedagoško-primernimi sredstvi pred kugo alkoholizma, in sicer ne samo v šolskih letih, marveč za vse poznejše življenje.

Po srednjih šolah naj se poučuje sistematično v VI. razredu pri somatologiji in se sme učitelj pri tem pouku dalj pomuditi. Pa tudi drugi učitelji, zlasti veroučitelj, naj porabijo razne prilike, ki se jim ponujajo, da o tem govorijo.

Na učiteljskih naj zlasti v I. in IV. letniku pri somatologičnem in zdravstvenem pouku izkušen zdravnik temu vprašanju posvečuje večjo pozornost.

Na ljudskih šolah se priporoča to zlasti katehetom; a tudi drugo učiteljstvo naj otroke v tej zadevi poučuje in jim razlaga, jih opozarja in svari.

Kot pomožne knjige pri pouku se priporočajo: »Učitelj v boju proti alkoholizmu«, »Mali protialkoholni katekizem« in »Zlata doba«, ki naj si jo nabavijo učiteljske knjižnice.

Končno se dovoljuje, da sme učiteljstvo učence, ki se odločijo za abstinenco, tudi vpisati v poseben zapisnik, jih glede njih sklepa nadzirati in navduševati, — z drugo besedo: jih organizirati v okviru šolskih postav.

Poroštvo, da to pot ne bo ostalo samo pri besedah, pa je dodano na koncu: Ravnateljstva in šolska vodstva morajo koncem vsakega šolskega leta deželnemu šolskemu svetu poročati, v koliko so se ta navodila in predpisi izvrševali. To se pravi: Ta stvar ni več prepuščena prosti volji posameznih učnih moči, marveč v tem oziru se mora kaj storiti.

V Avstriji pa je kranjska dežela prva, ki je storila ta odločni korak in s tem drugim pokazala pot.

Katehetski vestnik.

Katehetsko gibanje.

Prva konferenca katehetov v tekočem šolskem letu naj bi bila za vzorec vsem poslednjim. Ljubljana je bila zastopana polnoštevilno, nekaj gospodov je bilo iz okolice; v svoji sredini smo imeli tudi zastopnika vojnih kuratov g. Fr. Hiti-ja. — Tajnik poroča najprej o nekaterih notranjih zadevah. — Zbor dovoli katehetu in uredniku Fr. Ambro Miletic-u v Mostarju, da sme prevesti knjižico »Kateheze za prvence« v hrvaščino.

Prva točka dnevnega reda je bila: »Novi cerkveni zakonik in katekizem.« Tajnik je omenjal one kanone, ki se tičejo tudi katekizmovih vprašanj in odgovorov ter raznih olajšav, da jih bodo katehetje pri razlagi vpoštevali. Tako n. pr. govori kanon 854. o prvem sv. obhajilu ter vsebuje točnejše določilo v tem oziru. Glede duhovnega sorodstva, ki nastane vsled botrinstva, je pomniti, da zakonik staršev ne omenja, tako da je v veljavi le še zadržek, ki brani zakon med botri in krščencem, med krstiteljem in med krščencem. — Modifikacije bodo nastale po novem zakoniku, ozir odpustkov, posta, praznikov, prepovedanega časa i. dr. — Ker je pa škofijski zastopnik omenjal, da se ne kaže v te stvari spuščati, dokler episkopat ne izreče svoje interpretacije, zato zaenkrat nadrobneje o teh stvareh ne pišemo.

Druga točka, ki naj bi se obravnavala, je bilo vprašanje glede »Svetovnega katekizma«.

Z ureditvijo »Svetovnega katekizma« se obširno peča Viljem Pichler (Dunaj) v septembrski številki lista »Christl. päd. Blätter«. Novi enotni katekizem bo imel najbrž za podlago osnutek, kakoršen je bil predložen vatikanskemu concilu. Osnutek, ki se naslanja na izdelek Bellarminovnega katekizma (kard. Bellarmine je bil rojen 1542 na Toskanskem, umrl je v Rimu 1621) je bil predložen kot dovršeno delo cerkvenemu zboru, glasovalo se pa o njem ni. Ta mali osnovni kateki-

zem bi zadostoval za prva dva ali tri razrede. Dokončna izvršitev bo poverjena komisiji praktičnih katehetov in teologov. Škofje vsega katoliškega sveta so dobili poziv, naj pošljejo po nekaj izvodov vseh katekizmov in navodil za verstveno poučevanje, ki se točasno v škofijah uporabljajo, v Rim, da se bodo mogle izkušnje vseh dežel vpoštevati.

Pri nas v Avstriji kakor tudi v Nemčiji smo se pa oprijeli načela, da naj se otroci prvih treh šolskih let ne poučujejo po katekizmu, marveč na temelju bibličnih zgodb; naši uradno predpisani katekizmi v Avstriji bi torej ne svedočili in ne pokazali izkušenj, ki smo si jih pridobili ob verstvenem pouku. V. Pichler nasvetuje: Ustrezamo resnosti, ki z njo skrbno zasledujemo vse katehitične pojave, visoki stopnji naše splošne in verske didaktike, in nič manj na menom sv. očeta, ako sporočimo izkušnje, ki smo si jih priborili pri poučevanju krščanskega nauka, rimski komisiji za sestavo katekizma. Vsled tega je treba to zadevo dobro premisliti, na zborovanjih se o nji porazgovoriti ter ukrepe višjim pastirjem sporočiti. Čim več katehetskih društev in konferenc bo to storilo, tem več uspeha bomo imeli in tem krepkeje bomo pritiskali na protitež, ki naj zmanjša neugodno težo naših dosedanjih uradno predpisanih katekizmov.

Ker se bo avstrijski episkopat na svoji jesenski konferenci gotovo pečal tudi z vprašanjem enotnega svetovnega katekizma, bi bilo svetovati, da se tozadevne vloge pospeše.

V. Pichler sodi, naj bi se naša razmotrivanja sukala okrog teh-le predlogov:

a) Učna tvarina naj se skrči; sprejme naj se le to, kar more otrok (na nižji stopnji) že v verstvenem življenju udeleževati.

b) Tvarina za naizustno učenje naj obsega najvažnejše, in sicer v obliki samostojnih vprašanj in odgovorov. Naj se torej napravi razloček med učno tvarino in med stavki, ki bi jih naj

otroci memorirali. (Stieglitz — učne enote — ob sklepu stavki za učenje.)

c) Svetne šolske knjige so metodično sestavljene. Verstvene knjige naj v tem ne zaostajajo. Bellarminov osnutek bi delal težave. Zato naj bi prosili, da bi se za splošno normo predpisala in zaukazala samo vsebina in pa način izražanja; razvrstitev tvarine in metodična obravnava pa naj bi bila prosta.

d) Novi katekizem naj se pred dokončnim odobrenjem da na poizkušnjo pri pouku v raznih deželah.

Ker je za ta vprašanja potrebno več razmišljanja, so zborovalci pooblastili ožji odsek, ki naj formulira primerne navedbe, želje in zahteve našega slovenskega katehetskega društva ter jih predloži svojemu škofu, da jih izroči na pristojno mesto.

Za bodoče poslovno leto se je svetovalo, naj bi se sestanki katehetov vrstili s konferencami »sodalitatis«, ki jih je nameravala imeti ljubljanska duhovščina vsak mesec. En mesec naj bi bila katehetska konferenca, h kateri so povabljeni tudi drugi duhovniki, zlasti župniki; drugi mesec bi bila konferenca »sodalitatis«, ki naj združi vse ljubljanske duhovnike.

† Naš ustanovni član Janez Ev. Sajovic. Dne 18. septembra smo izgubili prijatelja katehetskega napredka in zvestega člana, stolnega prošta ljubljanskega mil. g. Janeza Sajovica, ki je bil pristopil v našo zvezo takoj izpočetka kot ustanovnik. Mož, ki je sam poprej kot dolgoletni župnik izkušal težave katehizacije, je z vidnim zanimanjem še na stara leta prebiral vse številke »Slov. Učitelja« in včasih zanj tudi kaj drobnega zapisal. Naj pokojni biseromašnik izprosi pri ljubem Bogu vnemo, gorečnost in vztrajnost vsem katehetom v težkem poklicu.

Novi člani katehetskega društva: Gg. Žerjav Ivan, vikar, Novo mesto; Kajdiž Andrej, kaplan, Kranjska gora; Franc Lovšin, kaplan, Loški potok.

Katehetske beležke.

Drobne opazke. Pri pouku krščanskega nauka naj sodeluje tudi otrok. Ti pa poučuj tako, da boš odpel z mikav-

nim pripovedovanjem ušesa, ganil s primernimi nagibi srce, nudil s praktičnimi učili tudi kaj za oči. Nauk, beseda se bolj vtisne v srce, ostane dalj časa v spominu, če znaš in moreš odpreti za apercepcijo obenem več registrov. Rabi torej kredo in tablo, kaži kraje pri zgodovini na zemljevidu, pelji otroke v duhu s pomočjo dobre karte v domovino našega Zveličarja, kadar razlagaš drugi in nadaljnje člene apostolske vere. Palestina naj ti bo do malega znana, znano osobito jeruzalemsko mesto. V to ti služi nebroj nemških knjižic; pa tudi »Jeruzalemski romar« te bo v marsičem poučil. Pri tej priliki opozarjam na lično knjižico »Album svete zemlje«. Izdal komisariat svete zemlje v Zagrebu. 1914. Kaptol 9. Franjevački samostan. V predgovoru berem: »Mili čitatelju! Evo Ti lipepe knjižice, koja Ti nosi pozdrav iz domovine našeg dobrog Spasitelja. Ona će Ti pripovijedati, kako je tamo, a pokazati će Ti i lijepša i znamenitija mjesta...«

Posluh, mir in disciplino ohraniš lagle, če strogo zahtevaš, da imajo učenci učne knjige med izpraševanjem in tudi med razlaganjem na klopi, a zaprte. Izprašuj pogosto tako, da jih pride vsako uro čim največ na vrsto, a ne kliči izpraševancev pred klopi.

Skupno sv. obhajilo šolske mladine se dokaj bolje, lepše in vzpodbudneje izvrši, ako redni katehet naprosi drugega tovariša, da opravi sveto mašo in deli sv. obhajilo. Katehet naj nadzoruje, moli z učenci in skrbi za red in pravilno obnašanje. To bi bilo že celo potrebno pri malih obhajalcih, ki neobhodno potrebujejo pomoči, nasveta in vodila, če hočeš, da se bodo zbirali vsak mesec okrog božjega Dobrega Pastirja.

Privatisti so dostikrat pomilovanja vredni otroci, zlasti če imajo tudi za verouk takega »instruktorja«, ki otroku ne more drugega dati kot mrtvo črko. »Česar kdo nima, tudi drugim dati ne more.« Tako se zgodi, da rastejo taki otroci ne kot žlahtne cvetke, marveč kot divje rože. Manjka blažilne rose katehetovega vodstva, njegove oživlajoče besede, manjka tega, kar more le šola, le katehet dati. Najhujše pa je, da pri-

vatisti dostikrat niso prav nič poučeni za prejem sv. zakramentov; privatni učitelji in učiteljice na to niti ne mislijo ne. Zato se zgodi, da pridejo taki revčki, ki drugače sicer dobro odgovarjajo na vprašanja, do 4. razreda, pa še niso bili niti pri spovedi, niti pri sv. obhajilu, ako je katehet, ki ga je imel pri posebni preizkušnji, to najnujnejšo zahtevo prezrl. Opozarjamo torej na take prilike ter prosimo, naj katehetje že pri izkušnji privatistov čez prvi razred opozore starše, oziroma varihe, da se sedaj zahteva prejem sv. zakramentov takoj, ko otrok k pameti pride, in da naj vsaj za drugo šolsko leto vse potrebno oskrbe, da bo mogel privatist prejeti sv. zakramente in napraviti izpit čez 2. razred.

Ne predomače. Včasih se kdo pritožuje, da ljubljanski otroci ne pozdravljajo. Na deželi se lepa navada pozdravljanja lažje vpelje in ohrani kot v mestu, kajti pomisliti je treba, da otroci v šumu in vrvenju na ulici duhovnika dostikrat niti ne opazijo; pa bi imeli tudi precej opraviti, če bi hoteli vsakega tujega gospoda pozdraviti. S tem pa ne rečemo, da ne bi katehetje storili svoje dolžnosti. Na zunanost, lepo vedenje, na krščanski pozdrav morajo mladino opozoriti in jo k temu navajati osobito v prvih urah novega šolskega leta; pa tudi pozneje je treba večkrat poudarjati in vcepljati otrokom spoštovanje do duhovskega stanu sploh, kajti če bo to dosegel, bo mladina srečavala duhovnike s krščanskim pozdravom, ne da bi jo kdo nagovarjal ali priganjal.

Zgodi se pa dostikrat, da se nekateri prijaznemu pozdravu sploh ne odzovejo, ali pa store to le površno, vnemarno, brez prijaznosti, hladno in mrzlo. Neki ljubljanski katehet je govoril učencem prvo uro tudi o krščanskem pozdravu ter priporočal, naj pozdravljajo ne le lastnega kateheta, marveč tudi druge gg. duhovnike. Kar se oglasi deček ter pravi: »Gospod katehet, jaz sem enkrat srečal nekega gospoda duhovnika, pa mi je rekel, ko sem ga pozdravil, 'Hvaljen Jezus': — 'Servus'.« — Tak odzdrav pač ne pospešuje katehetovega prizadevanja, ne podpira krščanskega pozdrava, marveč pomaga, da gineva zaupanje in spoštovanje do duhovnikove avtoritete.

Zgledi, uporabni pri katehezi.

Otroška ljubav. V mestu Marseille se je nedavno pripetil ta-le ganljiv prizor. Neka gospa Brouchet je ležala v bolnišnici na smrt bolna. Zdravniki so bili mnenja, da bi se dalo življenje morda še rešiti s transfuzijo krvi. Povedali so to petnajstletni hčerki Marceli. Deklica odgovori: »Vzemite moje krvi, kolikor hočete, samo da mi mamica zopet ozdravi.« Zdravniki so Marcelo z omotilom uspavali; nato se je pričela operacija za prenos krvi. Nevarna poizkušnja je bila brez uspeha. Nekoliko ur potem je mati umrla, dočim je hčerka pričakovala, da bo mogla kmalu svojo ljubljeno mater zdravo objeti.

»Odpusti...«, kakor tudi mi odpustamo...» Vsled želje in darežljivosti † prestolonaslednika Franca Ferdinanda se je izročila nedavno lepa cerkev — znana pod imenom »Stiftskirche« — v Hallu na Tirolskem sestram najsv. Srca Jezusovega. Ustanovno pismo blagega in res plemenitega Ferdinanda naroča sestram vedno češčenje; ta pobožnost naj se izvršuje »za vse osebne in politične sovražnike prestolonaslednikov in njegove soproge, da bi Bog vsem, ki so njemu ali pa njegovi soprogi hoteli kaj hudega storiti ali pa so mu kaj hudega prizadejali, hudo povrnili z dobrim ter jih pripeljali do večnega zveličanja.« Pripomniti je, da se zdaj imenuje zgoraj omenjeno svetišče »Srca Jezusovega bazilika«. (»Emmanuel« 1914, št. 12.)

Prispodoba. Puščavnika v samoti je vedno begala misel: »Kako to, da se tam med svetom dobrim dostikrat slabo godi, hudobnim pa dobro?« — Kako se to sklada z božjo dobrotljivostjo in pravičnostjo? — Da bi to vprašanje natančneje proučil, se napoti med svet iskat božjo previdnost.

Na poti se mu pridruži mladenič. Proti večeru prideta skupaj do lepega gradu, kjer so ju ljubeznivo sprejeli. Zjutraj pa vzame mladenič v gradu srebrno kupo, pa jo medpotoma podari nekemu grdemu skopuhu, ki jima ni hotel prav ničesar dati ali postreči. Kar zaiskrilo se je oko skopemu stiskaču, ko je imel v roki lepo dragocenost.

Puščavnik in mladenič popotujeta dalje ter se oddahneta v revni koči. Ljudje imajo malo, a tudi od malega dajo revežem, kolikor morejo. Ko se poslovita, vrže mladenič ogorek na streho. Čez nekaj ur je hiša do tal pogorela. Puščavnika je groza pred spremljevalcem; le nerad ga spremlja dalje v goro. Tu na samoti se čuje zdihovanje iz revne hišice. Oče in mati jočeta ob postelji edinega otroka, ki je nevarno obolel. Mladenič pripravi pijačo za bolnika, ki hlastno požira navidez krepilno zdravilo, takoj nato pa umrje.

Sedaj je pa puščavnika jenjala potrpežljivost. Trdo prime spremljevalca in pravi: »Kako pa, da tako delaš? Skopuhu si pomagal, ubogim ljudem pa škodoval!« — V istem hipu se pokaže mladenič v nenavadni lepoti in svetlobi, pa reče: »Jaz sem angel božji, poslanec

Gospodov. Dvomil si nad božjo previdnostjo, zato je bilo treba, da te poučim. Čudil si se, ker sem vzel srebrno kupo in jo dal skopuhu. — Toda vedi: kupa je bila zastrupljena; donesla bo skopuhu kaznen za grehe. — Čudno se ti je zdelo, ker sem dobrim ljudem zažgal hišo... Pod pogoriščem bodo našli bogat zaklad kot bogato plačilo za dobro voljo in ljubezen do bližnjega. — Jezil si se, ker bolnemu otroku nisem napravil zdravilne pijače. Glej, ta otrok bi bil drugače postal hudodelec, tako je pa srečen v nebesih. Glej, po božji volji sem kot poslanec božji vse prav naredil.«

Tako je govoril angel in izginil. Puščavnik pa poklekne in prosi Boga odpuščanja. Odslej pa je vselej spoznal in priznal, da

»kar Bog stori, vse prav stori,
četudi se nam prav ne zdi!«

Učiteljski vestnik.

O izpustnicah. § 21. državnega šolskega zakona se glasi: »Dolžnost, hoditi v šolo, se začenja za otroka, kadar izpolni šesto, in traja, dokler ne izpolni štirinajstega leta svojega življenja. — Iz šole izstopiti pa sme učenec samo takrat, kadar zna najpotrebnejše, kar je zapovedano za ljudsko šolo, namreč: verouk, brati, pisati in računati.«

Te zahteve so tako minimalne, da se jih učenec lahko prisvoji že v 5. šolskem letu; torej dobi izpustnico brez težave vsak normalen učenec. Ni dvoma, tedaj, da so učenci višjih razredov popolnoma zadostili tem zahtevam, četudi imajo v drugih realnih predmetih manj povoljne uspehe. Zato pa tudi ni treba učitelju v teh predmetih učencem redov izdatno izboljšati, saj je tudi »komaj zadostno« pozitivni red. Če se učencem dajo predobra spričala (izpustnice), se polenijo. Tako se pa zgodi, da izpustnica ni prav nič podobna šolskemu naznanilu. Vsled tega so tudi izpustnice izgubile mnogo svoje veljave in marsikje se ne zadovoljujejo pri sprejemu učencev z golo izpustnico, ampak zahtevajo tudi šolsko naznanilo zadnjega leta. — Vsled tega mora učitelj pri klasifikaciji učencev

znanje dobro pretehtati, in sicer na podlagi redov zadnjih treh let, kakor to zahteva § 97. šolskega in učnega reda z leta 1905.

Spremembe. Č r n o m e l j : Katarina Plevnik, supl., Sinji vrh; Julija Marič, prov. učit., Bojanci. — K o č e v j e : Ivana Žužek, prov. učit., Velike Lašče; Josipina Oberman, supl. na deški šoli v Ribnici; Roza Zurl, supl., Kočevje (dekl. šola); Roza Meditz, supl., Svetli potok; Bogomila Zupanec, supl., Dobropolje; Pavla Siegmund, supl., Srednja vas; Marta Cigoj, supl., Grčarice; Gabrijela Jakše, prov. učit., Dobropolje; Hermina Scheschark, supl., Kočevje (deš. šola); Berta Podboj, supl., Dobropolje; Josipa Rukli, supl., Trava; Marija Maurin, supl., Draga; Marija Trefalt, supl., Fara vas; Marija Rozman, zas. dekl. šola v sirotišču v Kočevju. — K r a n j : M. Salezija Kalan, ravn. zas. uršulinskega učiteljskega v škojfi Loki; M. Anunciata Dostal, učiteljica na istem učiteljskem; Alojzija Jeglič, supl., Dražgoše. — K r š k o : Marija Včakar, supl., Zagorje; Vida Heflerle, supl., Mokronog; Ana Lunaček, supl., Št. Janž; Karmen Hvala, prov. uč., Št. Rupert; Marija Goljevšček, supl., Bu-

šeča vas; Erna Turek, supl., Boštanj. — Litija: Josipina Istenič, supl., Kolo-vrat; Marija Bras, supl., Sv. gora; Ana Žitko, supl., Št. Lambert; Olga Doljak, supl., Polšnik. — Ljubljana: Andrej Vilfan, prideljen salezijanski šoli na Rakovniku; Ivana Kalin, supl., šišenska deška osemrazrednica; Ana Lazar, Ana Pintar, s. Ivana Masle, učit., lichtenturnska šola; m. Felicita Majdič, zas. dekl. mešč. šola, s. Andreja Ovsec in s. Magdalena Plevel, zas. dekl. lj. šola pri uršulinkah. — Ljubljanska okolica: Ivana Mihelič, prov. učit., Št. Vid nad Ljubljano; Pavla Belič, supl., Zalog; Amalija Kredar, supl., Borovnica. — Logatec: Franciška Miklavčič, prov. učit., Rovte; Matilda Dolenc, supl. in vod., G. Jezero. — Novo mesto: Ana Koderman, supl., Rudolfovo (dekl. šola); Albina Ahačič, supl., Dol. nem. vas. — Postojna: Josipina Blumauer, supl., Studeno; Marija Lavrenčič, supl., Vipava; Marija Punčuh, prov. učit., Budanje; Helena Kraigher, supl., Postojna; Pavla Macarol, supl., Matenja vas; Ivana Dolenc, supl., Postojna; Ivana Herbst, supl., Št. Peter. — Radovljica: Marija Schwarz, supl., Jesenice; Ana Čop, prov. učit., Breznica; Silva Šusteršič, pr. učit., Jesenice.

Srednje šolstvo. Profesor državne gimnazije v Kranju Vinko Marinko je pridržen II. državni gimnaziji v Ljubljani. — Suplenta državne gimnazije v Kranju gg. Jožef Koletič in Peter Prosen sta pridržena, in sicer Koletič II., Prosen pa I. državni gimnaziji v Ljubljani. — Za suplenta na II. državni gimnaziji v Ljubljani je imenovan g. Ant. Melik. — Za profesorja veronauka na c. kr. realki v Mariboru je imenovan c. kr. vojni kurat g. Ivan Bogovič. Imenovani je bil pred vojsko korni vikar mariborske stolnice in katehet na mariborskih mestnih šolah. Sedaj je vojni kurat pri južnoštajerskih mladostrelcih, ki so se pri zadnji soški ofenzivi posebno odlikovali, ter je dobil kot vojno odlikovanje duhovski zaslužni križec II. razreda z meči.

Novi minister za pouk in bogočastje dr. Ludovik Cwiklinski, roj. 1853, je postal 1879 redni profesor klasičnega modroslovja v Lvovu. Leta 1902. je bil poklican kot ministrski svetnik z naslovom

sekcijskega šefa v naučno ministrstvo; čez dve leti je bil že pravi sekcijški šef. Od dne 23. junija vodi samostojno posle naučnega ministrstva ter je bil sedaj v svojem značaju potrjen kot pravi minister Seidlerjevega kabineta.

Prememba. V zavod šolskih sester v Mariboru je stopila gđc. Marica Košak, definitivna učiteljica na Viču pri Ljubljani. Vrli tovarišici in izborni učiteljici želimo v novem poklicu obilo sreče in božjega blagoslova.

Odlikovan je prof. Anton Dokler, poročnik pri želez. postaj. p. v Čakovcu, z zlatim zaslužnim križcem s krono na traku hrabrostne svetinje. Vojni zaslužni križec je prejel nadporočnik Marko Bajuk, bivši namestni profesor v Ljubljani.

Učitelji-junaki. V 11. soški bitki so žrtvovali življenje za domovino učitelji: nadporočnik Rado Svete, bivši namestni učitelj v Ljubljani; poročnik Janko Muha, nadučitelj v Ajdovcu; poročnik Melhior Dolenc, nadučitelj v Železnikih, in poročnik E. Podgornik, uč. kand. Blag jim spomin. Naj počivajo v Gospodu!

Usposobljenostne preizkušnje za obče ljudske in meščanske šole v jesenskem terminu 1917 se prično na c. kr. učiteljski v Ljubljani v petek, dne 9. novembra, ob 8. uri. Pravilno opremljene prošnje za priпуск k izpitu je treba predložiti po šolskem vodstvu c. kr. okrajnemu šolskemu svetu, da bodo najpозnejše do 31. oktobra v rokah izpraševalne komisije. — Pred goriško izpraševalno komisijo bodo enaki izpiti v ponedeljek, dne 12. novembra, in sicer v lokalu: Dunajska cesta 38/II., Ljubljana. Prošnje za dopust k izkušnji morajo biti do 3. novembra v rokah ravnateljstva. Naučno ministrstvo je izjemoma dovolilo, da se vračunava v zakonito dvajsetmesečno učiteljsko prakso tudi službovanje na begunskih šolah, ki jih vzdržujejo javne oblasti.

Ravnateljski naslov je prejelo po navetu štaj. deželnega šolskega sveta več slovenskih tovarišev-nadučiteljev na Sp. Stajerskem. Pred letom je bil tudi v seji c. kr. dež. šolskega sveta za Kranjsko sprejet predlog, da se podeli nekaterim zaslužnim nadučiteljem v Ljubljani naslov »ravnatelja«. Kje je vzrok, da se še ni izposlovalo pritrjenje naučnega mini-

strstva? Ali se bo čakalo, da bodo šele po smrti odlikovani?

Jezikovne pege. Med učiteljske beležke uvrščujemo skromno prošnjo, ki naj bi jo vpoštevalo predvsem ljubljansko učiteljstvo. Mladina v Ljubljani tako pači jezik, da kmalu že v slovenski govorici ne bo drugega, kot grde spakedranke in zoprni nemčizmi. Najbolj človeka zdraži, če sliši n. pr.: »Daš prijeti?« — »Daš posoditi?« — namesto: »posodi mi« ali »prosim te, posodi mi!« — »Ali me daste vprašati?« — namesto: »vprašajte me« ali »prosim, da bi me vprašali«. — Ako piscu teh vrstic kdo reče: »Ali me daste vprašati?« — odgovori: »Da, dam te vprašati. Sosea I., — le vprašaj jo!« Učiteljstvo naj pazi, da take in enake spakedranke ne dobè domovinske pravice med slovensko mladino.

Malo poviška je dovolil deželni odbor za Dalmacijo ljudskošolskemu učiteljstvu. Po treh letih svetovne vojske in stradanja se je v odborovi seji 13. avgusta sklenilo, da se dovoli povisek 10 odstotkov od plače, za otroke pa 2 odstotka. Dne 30. sept. je imela »Zveza učiteljskih društev« v Splitu zborovanje, kjer so navzoči z ogorčenostjo zavračali malenkostno vojno - draginjsko doklado ter sklenili ostro resolucijo.

Ogromni stroški za šolstvo. Kranjskemu učiteljstvu je deželni odbor odrezal precejšen kos vojnega kruha. Vojna podpora, ki je sedaj dovoljena, je obremenila deželne finance za okroglo en milijon 60.000 K. Dežela se je skupno z drugimi kronovinami obrnila na dunajsko vlado, da bi izposlovala v pokritje primeren državni prispevek; ker pa ni od tam nič obljub, si bo moral deželni odbor iskati dohodkov iz drugih virov.

Učitelji-vojaki. Naš dopisnik in avtor »Iz zapiskov mojega potovanja po

fronti« g. Slavko Črnič (preje učitelj v Bovcu) je s 1. avgustom postal poročnik. — Poročnik Ivan Žel, učitelj pri Sv. Ani na Krembergu, je odlikovan s srebrno hrabrostno svetinjo 2. razreda; Rudolf Kocmut, nadučitelj pri Sv. Vrbanu, sedaj poročnik, je odlikovan z zlatim zaslužnim križcem na traku hrabrostne kolajne; Franc Kramer, učitelj pri Sv. Benediktu v Slov. gor., sedaj poročnik, je dobil zlati zaslužni križec na traku hrabrostne svetinje.

Še nekaj sprememb. Mestni šol. svet v Ljubljani je imenoval učit. kand. Marijo Jurman za suplentinjo na I. mestni slov. deški šoli in učit. kand. Danico Lederhas za suplentinjo na nemški mestni deški šoli. — Mesto obolele učiteljice Helene Sodja na Jesenicah je imenovana za supl. Alojzija Kunčič, mesto obolele učiteljice Apolonije Fatur v Mošnjah pa Ljudmila Rape. — Provižorična učiteljica je postala Alojzija Kersnik na Brdu. Obolelo učiteljico Frančiško Trpinc v Blagovici nadomestuje učit. kand. Marija Malenšek, obolelo učiteljico Nežo Klun v Kuželju pa Ivana Knap. Vpoklicanega učitelja Rudolfa Kneza v Št. Vidu pri Brdu bo nadomestovala bivša supl. na Rovih Ana Kersnik, vpoklicanega učitelja Albina Smole na Rovih bivša supl. pri Sv. Trojici Balbina Schnabl; učitelja Kornelija Igljč pri Sv. Trojici abs. učit. kand. Marija Tomec.

Kakšna naj bo kritika? Učitelji smo večinoma cstri kritiki. Do tega nas zapelje tudi naš poklic, ker moramo kaj pogostoma učence karati. Ali kakor ne smemo učencev le karati, marveč tudi učiti in voditi, tako tudi ne smemo z javno kritiko le razdirati, ampak tudi zidati, drugače postane kritika — navadno zabavljanje.

—2—

Vzgoja.

Ali se je vzgoja današnje šole v vojski obnesla? Ali je bilo in je še kaj pomankljivega v tem oziru? S takimi vprašanji so se že in se bodo še pečali pedagogi, državniki, duhovniške konference, učiteljske skupščine.

Kaj naj bi že sedaj odgovorili? Že pred vojsko je bilo vsem razsodnim ljudem jasno, da podeljuje verstvo in vera moralno moč, ki je v vojski dostikrat več vredna, kot še tako močno oboroženje. Malo pred izbruhom sedanje vojske je

zapisal francoski major Driant sledeče tehtne besede: »Zares, imamo trdnjave, orožje, proviant, topove, kakršnih leta 1870. nismo imeli; v nekem oziru smo še bolj oboroženi kot naši sosedje; toda moralnega elementa nam manjka.« (Knjiga »Einem neuen Sedan entgegen«.) — Ganljivo toži francoski pisatelj Lavredan, ki je bil poprej znan kot očiten bogotajec, o nesreči, v katero je zašla Francija, ker je odpadla od vere; zraven pa prorokuje: »Artiljerija zaupanja v Boga bo zmagala v tej vojski.« Sam o sebi pa prizna: »Lavredan ne mara umreti kot ateist.« — Cesar Viljem II. je porabil sleherni priložnost v letih pred vojsko, zlasti pa priložnost slovesne prisege vojaških novincev, da je poudarjal, kako važna je vera za vsakega vojaka. »Če hočete biti dobri vojaki, morate biti dobri kristjani ter vero v srcu ohraniti. Armada brez vere ne pomeni nič.« Tudi pri nas v Avstriji se je pred vojsko od najvišje oblasti marsikaj vpeljalo, kar naj bi okrepilo pozitivno-verskega duha med častniki in moštvom. (Verstveni govori za častnike v postnem času i. dr.) Verski duh se je v resnici prav dobro obnesel v avstrijski, pa tudi v nemški armadi; doma je pa veliko pripomogel, da smo mogli kljub številnim sovražnikom in vsakovrstnim neprilikam vztrajati.

Pa vstajajo zopet nasprotniki verstvene šole ter ugovarjajo: »V brambnih jarkih so skupno živeli, se skupno branili in skupno napadali katoličani, protestantje, pravoslavni, židje in mohamedani, zato naj bi bili v bodoče združeni tudi v brezkonfesionalni šoli.« — Ta dokaz pa lahko obrnemo in rečemo: Vojška je osvedočila, da naša verstvena in po verstvih ločena šola nikakor ne ovira složnega delovanja različnih konfesij za

blagor skupne domovine. — Ko so socialni demokratje v nemškem državnem zboru predlagali, naj se uvede brezkonfesionalna enotna šola, je ondodni naučni minister pl. Trott zu Solz odgovoril: »Po mojem prepričanju so se šole in vseučilišča (v Nemčiji) dobro izkazala in ustrezajo vojnim težavam. Iz tega sklepam, da je organizacija sedanjega šolstva nasplošno zdrava... V bodoče se ne bo treba pečati z novo preureditvijo šole, marveč bomo zidali na obstoječem temelju: zastarelo odpravljali in nadomestili z novim, kjer in kolikor bo treba.«

Izkušnje iz vojne nas tudi prepričujejo, da ima marsikaj, kar se je svoj čas po verstvenem pouku nekoliko pretiravalo, v novejši dobi pa zapostavljalo — vendarle svojo vrednost in veljavo. V mislih imamo naizustno učenje, m e m o r i r a n j e. Vsakdo bo nezmislno naizustno učenje težkih in nepojasnjenih stvari, zlasti definicij, smatral kot nepotrebno in večinoma neplodno muko za otroke. Pač pa so za poznejše življenje in za trenutke, ki jih doživljajo vojaki na frontah, pred bitko, v lazareti, ob smrtni uri velikega pomena izreki sv. pisma, odlomki psalmov, cerkvenih pesmic. Vojni kurati in vojaki sami priznavajo, da imajo stavki iz katekizma, sv. pisma, kratke molitvice in vzdihljaji, verzi cerkvenih pesmic čudovito tolažilno moč v težavnih službenih okoliščinah na fronti, na straži, ob pričakovanju na napad itd.

S tem kajpada ne podpiramo ravnanja mehaničnih katehetov, ki se zadovolje s površno razlago in golim izpraševanjem katekizmovih odgovorov. Glavna zahteva za vsakega, ki mu je katehizacija prva in najvažnejša dolžnost, je in ostane: Vaja in uporaba dobro raztolmačenih in naučenih verstvenih resnic in nauk v življenju.

Raznoterosti.

† Dr. Krek. V soboto, 13. oktobra, so položili k počitku telesne ostanke moža, ki smo njega veljavo in veličino točneje spoznali in pregledali uprav sedaj, ko ga več ni. Zgodovina slovenskega razvoja zadnjih 25 let je tesno spo-

jena z njegovo osebnostjo. Kar se je začelo dobrega, kar se je ustvarjalo koristnega, kar se je sprožilo splošno potrebnega za naš slovenski napredek, — povsod in v vsem je bila zraven Krekova vodilna misel, nasvet, bodrilo, po-

moč. Zadnji trenutki njegovega življenja so zlasti velikega zgodovinskega pomena, ko je vržel med svet zahtevo o združenju Jugoslovancev v okviru jugoslovanske deklaracije, izdane v zbornici 30. maja. Misel, ki jo je dolgo gojil, je dobila obliko in obleko; izginila ne bo več s površja.

»Slomškova zveza« ima pa še posebno in častno dolžnost, da se pokloni dr. Kreka s hvaležnostjo spominja, saj je on bil, ki nam je dajal pogum, nas bodril, ko smo polagali temelj takrat še skromnemu društvu. Z nami je delal, z nami se radostil hitrega razvoja naše zveze, z nami se trudil za skupno glasilo, ki ga je do zadnjega rad prebiral. Ponosen in vesel je bil vselej, kadar je čul, kako krepko smo se izmetali iz vseh težkoč. »Slomškova zveza« ohrani dr. Kreka v trajnem in hvaležnem spominu. — Njegovi duši večni mir in pokoj!

Malo več narodne zavesti. Na Štajerskem je moralo biti precej takih slovenskih staršev, ki so svojo deco tiščali v šulvereinske in nemške šole; zato so pred pričetkom šolskega leta vsi slovenski listi apelirali na značajnost in močatost roditeljev, naj ne potujčujejo svojih otrok. Sedaj se poroča, da je čedalje manj tistih nezavednih varihov in staršev, ki mučijo slovensko mladež po nemških šolah. — V Ljubljani se tudi polnijo razredi nemških zavodov s slovenskimi otroki, ki so potem v nadlego in oviro rednemu pouku in napredku v šoli. Taki otroci zlasti v nižjih razredih prav nič ne napredujejo; nemški ne razumejo, po slovensko jim učitelj in katehet ne moreta vedno tolmačiti in razjasnjevati, ker ni časa. Je res smešno! Ko greš mimo nemške ljudske šole in srečavaš ob sklepu pouka tolpe otrok, ti udarjajo na uho samo slovenski glasovi. Ubogi otroci! — V Ljubljani pač ni treba, da bi starši na ta način mučili mladino, saj se priuči nemščini, v kolikor je potrebuje, za silo po vseh slovenskih zavodih, če je količjak vneta za pouk. O tem bi morali naši časopisi pravočasno in več razpravljati ter apelirati na narodno zavest Ljubljančanov. Ta zavest menda sila pojema in peša,

kajti če greš na javna sprehajališča, boš čul skoraj izključno nemško ščebetanje. Odlikuje se v tem zlasti ženstvo. Včasih smo to nerodnost bolj šibali!

Sprememba na dunajskem vseučilišču. Dvorni svetnik prelat dr. Fr. Martin Schindler, ki je deloval 30 let kot profesor na bogoslovnem učilišču, se je s 1. oktobrom poslovil od svojega mesta. Kot naslednik je poklican vseučiliški profesor dr. Ign. Seipel iz Solnograda.

Času primerni predlogi. Na zborovanju dobrodelnih društev je c. kr. vadniška učiteljica gđna. M. Štupca govorila o ženskem vprašanju. Stavila je naslednje resolucije:

1. Ženska inteligenca se pozivlje, naj se zanimlje in sodeluje za ugodno rešitev nujnega ženskega vprašanja.

2. Ker je vsaka ženska po naravi poklicana k materinstvu in gospodinjstvu, naj se uvede čimprej na vseh deklinških šolah pouk o gospodinjstvu. Teoretični pouk bodi združen s praktičnimi vajami v šolskih kuhinjah, zavetiščih in brezalkoholnih obednicah.

3. S poukom o higijeni naj bodo združene bolniško - strežniške vaje zlasti v otroški bolnišnici.

4. Temeljito naj se preosnuje pouk o ženskih ročnih delih. Na šolskih vrtih naj se odloči prostorček, da se bo sejalo lan in konoplja. — Učiteljice, ki bi se poprijele izdelovanja domače preje, domačega platna, naj dobé za to posebno nagrado. Deželni odbor naj nagradi kmetice, ki bi se bavile z izdelovanjem domačega platna.

5. Vsi merodajni faktorji naj tekmujejo v prirejanju gospodinskih tečajev in tečajev za bolniške strežnice.

6. Kmetijska družba naj prireja tečaje za kmetijska dekleta, kjer bi se naobražile v vseh strokah kmetijstva.

7. Učiteljske kandidatkinje naj bi se vsaj nekoliko poučevale v vrtnarstvu in čebelarstvu.

8. Nadarjene deklice, ki bi imele poklic za samostansko življenje, naj bi vstopile pri »Gospoh Dobrega Pastirja«, da čimprej lahko ustanovimo slovenski zavod za zanemarjene in padle deklice.

Listnica uredništva.

Kot draginjsko doklado »Slov. Učitelju« so darovali gg.: Janko Arnšek, nadučitelj, Sp. Hrušica pri Ljubljani, 2 K 10 vin.; Franc Lovšin, kaplan, Loški potok, 3 K; gđc. Marija Jurjevčič, učiteljica, Ligojna pri Vrhniki 6 K.

Razpis učnih mest. Na dvorazrednici v Žabnici (okr. Kranj) je razpisano me-

sto učiteljice. Rok do 20. oktobra. — V Šmartnem pod Šmarno goro se bo oddalo stalno mesto učiteljice; istotako na šestrazredni dekliški šoli na Viču pri Ljubljani. Rok 5. november. — Oddalo se bo mesto učiteljice na štirirazredni ljudski šoli v Poljanah nad Škofjo Loko. Prošnje do 10. novembra.

